

НАУКОВО-КОНСУЛЬТАТИВНИЙ ВИСНОВОК З ПИТАНЬ, ЩО МІСТЯТЬСЯ В УХВАЛІ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ ТА КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ УКРАЇНИ ВІД 23 ГРУДНЯ 2014 РОКУ

Підстава для надання висновку:

Ухвала Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ від 23.12.2014 року про надання висновку стосовно питань викладених нижче.

Запропоновано надати висновок щодо питань:

1) чи можна вважати нововиявленою обставиною в розумінні п. 5 ч. 2 ст. 459 КПК України у кримінальній справі щодо Болюри А.В. і Тимошенка Г.О. (відносно ухвали ВССУ від 17.11.2011 року) закриття кримінальної справи щодо Тимошенко Ю.В. через відмову прокурора від підтримання обвинувачення 28.02.2014 року Київським районним судом м.Харкова?

2) чи можуть бути в одному провадженні касаційного суду розглянуті вимоги заяв про скасування судового рішення ВССУ за нововиявленими обставинами та касаційної скарги прокурора на судові рішення суду першої інстанції, яке було предметом розгляду касаційного суду.

Документи, на підставі яких зроблено висновок

В розпорядження фахівців надано копія Ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ від 23.12.2014 року; заяви про перегляд рішення ВССУ за нововиявленими обставинами адвоката Плахотнюка О. А. в інтересах Тимошенко Г.О. та Болюри А.В.; копія Ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ від 17.11.2011 року.

Відповідь на запитання, поставлені в ухвалі ВССУ:

1) Чи можна вважати нововиявленою обставиною в розумінні п. 5 ч. 2 ст. 459 КПК України у кримінальній справі щодо Болюри А.В. і Тимошенка Г.О. (відносно ухвали ВССУ від 17.11.2011 року) закриття кримінальної справи щодо Тимошенко Ю.В. через відмову прокурора від підтримання обвинувачення 28.02.2014 року Київським районним судом м. Харкова?

Нововиявленими обставинами слід вважати встановлені матеріалами розслідування чи судовими рішеннями, що набрали законної сили, нові юридичні факти, що не були відомі суду чи були ним проігноровані, та які відтворюють істинні обставини вчинення злочину, що підлягають доказуванню і спростовують висновки, викладені раніше у судовому рішенні у цій же справі, як такі, що не відповідають об'єктивній дійсності.

Нововиявлені обставини слід відмежовувати від відомостей, що є новими матеріалами. За таких умов відокремлення слід проводити за ступенем їх обґрунтування. Нововиявлені обставини, які є підставою для перегляду судового рішення відрізняються від відомостей, які містяться в додаткових матеріалах тим, що їх існування підтверджено у належному процесуальному порядку – шляхом проведення слідчих дій та прийняття відповідних процесуальних рішень, а додаткові матеріали можуть бути представлені чи зібрані сторонами в порядку, передбаченому ст. 93 КПК України.

За змістом п. 5 ч. 2 ст. 459 КПК України нововиявленими є обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

Системний аналіз норм КПК України щодо перегляду рішень за нововиявленими обставинами дає підстави для висновку, що в розумінні п. 5 ч. 2 ст. 459 КПК України нововиявленою обставиною, яка може бути підставою для перегляду судового рішення у кримінальній справі щодо Болюри А.В. і Тимошенка Г.О. в порядку, передбаченому Главою 34 КПК України є судові рішення про закриття кримінальної справи щодо Тимошенко Ю.В. в зв'язку з відмовою прокурора від підтримання обвинувачення від 28.02.2014 року з наступних міркувань:

1. Відмова від підтримання державного обвинувачення є реабілітуючою обставиною та свідчить про обов'язок суду закрити кримінальне провадження;

2. Сам по собі факт встановлення судовим рішенням щодо Тимошенко Ю.В. від 28.02.2014 року відсутності складу кримінального правопорушення свідчить про те, що фактично цим же рішенням вирішено питання про відсутність складу правопорушення в діях інших осіб, які за ухвалою ВССУ від 17.11.2011 року є співучасниками, оскільки провадження у справі ВССУ було закрито з nereабілітуючої підстави – закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

3. Наявність судового рішення – постанови про закриття кримінального провадження щодо Тимошенко Ю.В. само по собі доводить неправильність Ухвали ВССУ від 17.11.2011 року, оскільки в них містяться взаємовиключні висновки, поза як судові інстанції прийняли протилежні за змістом рішення щодо одних і тих же обставин. У випадку закриття кримінального провадження

відносно Тимошенко Ю.В. встановлено відсутність складу кримінального правопорушення, а в іншому – щодо Тимошенко Г.О. та Болюри А.В. їх наявність.

З огляду на викладене, вважаємо, що в розумінні п. 5 ч. 2 ст. 459 КПК України у кримінальній справі щодо Болюри А.В. і Тимошенка Г.О. (відносно ухвали ВССУ від 17.11.2011 року) закриття кримінальної справи щодо Тимошенко Ю.В. через відмову прокурора від підтримання обвинувачення 28.02.2014 року Київським районним судом м.Харкова слід вважати нововиявленою обставиною.

Звертаємо Вашу увагу на те, що відповідно до положень КПК України 1960 року Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ ухвалою від 17.11.2011 року щодо перегляду постанови Шевченківського районно суду м.Києва від 31.12.2004 року, її скасування та прийняття рішення про закриття кримінальної справи в зв'язку з закінченням строків притягнення до кримінальної відповідальності фактично вирішив питання про погіршення становища особи всупереч ст. 397 КПК України, оскільки без належних для цього підстав закрив кримінальну справу за nereабілітуючою обставиною, фактично визнавши Тимошенка Г.О. та Болюру А.В. винуватими у вчиненні злочину.

2) Чи можуть бути в одному провадженні касаційного суду розглянуті вимоги заяв про скасування судового рішення ВССУ за нововиявленими обставинами та касаційної скарги прокурора на судові рішення суду першої інстанції, яке було предметом розгляду касаційного суду?

Системний аналіз положень КПК України щодо порядку провадження за нововиявленими обставинами та провадження в суді касаційної інстанції свідчить про те, що зазначені інститути закріплені в різних главах КПК України. В зв'язку з цим, Законом передбачені різні за змістом підстави для оскарження рі-

шень в касаційному порядку та перегляду рішень за нововиявленими обставинами.

Крім цього, зазначені інститути містять взаємовиключні положення, що свідчать про неможливість їх розгляду в одному провадженні. Так, відповідно до положень ст. 433 КПК України суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу. Проте, згідно з положенням Глави 34 «Провадження за нововиявленими обставинами» суд має право досліджувати докази та відповідно прийняти рішення про засудження у випадку вчинення більш тяжкого злочину в межах строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

Суди, які розглядають кримінальні справи в касаційному порядку й у зв'язку з нововиявленими обставинами, мають різні об'єкти дослідження: в одному випадку – судові помилки, які впливають з неправильності застосування

кримінального закону й порушенням кримінально-процесуального закону; в іншому – обставини, не відомі раніше суду і які ставлять під сумнів законність і обгрунтованість винесених судових рішень у справі.

Викладені вище обставини свідчать про те, що в одному провадженні касаційного суду не можуть бути розглянуті вимоги заяв про скасування судового рішення ВССУ за нововиявленими обставинами та касаційної скарги прокурора на судові рішення суду першої інстанції, яке було предметом розгляду касаційного суду.

*М. А. Погорецький,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки
України, завідувач кафедри
правосуддя
юридичного факультету
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка*

*О. Ю. Татаров,
доктор юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України*